

Monitorings par Eiropas Savienības Austrumu partnerību

Nr. 3/janvāris-februāris 2014

Austrumeiropas politikas pētījumu centrs (APPC) piedāvā trešo monitoringu par Eiropas Savienības Austrumu partnerības (AP) tematiku. Tajā vēstīts par starptautiskām publikācijām, jaunākajiem notikumiem un pasākumiem. Iekļauti arī APPC pētnieku sagatavoti raksti par AP aktualitātēm.

Aizvadītā perioda apskats:

2014. gada janvārī redzamākie notikumi Eiropas Savienības Austrumu partnerības kontekstā norisinājās Ukrainā. 2013. gada nogalē plašie Eiromaidana protesti Kijevas un citu Ukrainas pilsētu ielās bija samazinājušies, bet 16. janvārī Ukrainas parlaments pieņēma grozījumus vairākos likumos, kas palielināja ierobežojumus vārda un pulcēšanās brīvībai. Jaunie grozījumi izraisīja plašu neapmierinātību Ukrainas sabiedrībā un deva iemeslu, lai protestētāji atgrieztos ielās. Pretēji miermīlīgajām tautas demonstrācijām 2013. gada novembra beigās un decembrī, pēc 16. janvāra Kijevas ielās notika vardarbīgas sadursmes starp protestētājiem un milicijas specvienībām, kas noveda pie vairākiem simtiem ievainoto abās pusēs. Sabiedrības neapmierinātību vēl vairāk pastiprināja ziņas par vairākiem milicijas (dažos avotos arī minēti specdienesti) nolaupītajiem, spīdzinātajiem un dažos gadījumos arī nogalinātajiem protestētājiem.

Pašlaik protesti ir kļuvuši mazāk saspīlēti, ir atkāpusies Ukrainas valdība un atcelti ierobežojošie likumu grozījumi, taču skaidras atbildes par Ukrainas tālāko attīstību nav. Svarīgi vērot, kāda būs jaunā Ukrainas valdība, vai V. Janukovičš paliks amatā un kāda būs Eiropas Savienības un Krievijas tālākā rīcība.

Austrumu partnerības jautājumi tika apspriesti 28. janvārī notikušajā ES – Krievijas samitā. Tur puses vienojās organizēt ekspertu līmeņa konsultācijas par turpmāko virzību asociācijas līgumu noslēgšanā ar ES Austrumu partnerības valstīm. Samitā tāpat tika apspriesti ES – Krievijas savstarpējo attiecību jautājumi un virzība sarunās par jauno Partnerības un sadarbības līgumu.

Savukārt Latvijā 23. janvārī notika ikgadējās Saeimas ārpolitikas debates. To laikā Ārlietu ministrs prezentēja ziņojumu par paveikto un iecerēto Latvijas ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos. Debatēs tika plaši diskutēti par situāciju Ukrainā, Latvijas un Krievijas attiecībām, kā arī gatavošanos Latvijas prezidentūrai ES Padomē. Jāpiezīmē, ka attiecību stiprināšana ar Austrumu partnerības dalībvalstīm un Centrālāzijas valstīm ir minēta, kā viens no Latvijas ārpolitikas pamatuzdevumiem arī gatavojoties prezidentūrai ES Padomē.

APPC pētnieku publikācijas:

- APPC pētnieks Māris Cepurītis aplūko norises Ukrainā, vērtējot politiskās elites atbildes uz plašajiem protestiem un izaicinājumiem, ko notikumi Ukrainā rada ES Austrumu partnerībai.
<http://www.ir.lv/2014/1/22/vai-represijas-izglabs-ukrainu>
- APPC pētnieks Rinalds Gulbis analizē situāciju Ukrainā, skaidrojot opozīcijas aktivitātes un ES lomu situācijas attīstībā.
<http://www.delfi.lv/news/comment/comment/rinalds-gulbis-ukraina-bandinieks-geopolitiska-saha-spele.d?id=44073909>

Iesakām izlasīt:

- Vladimirs Sokors (Vladimir Socor) apraksta Moldovas Konstitucionālās tiesas lēmumu, kas faktiski rada priekšnoteikumus, lai par oficiālo Moldovas valodu tiktu atzīta nevis moldāvu, kā tas noteikts pašreizējā konstitūcijā, bet rumāņu valoda, kas ir minēta kā oficiālā valsts valoda 1991. gadā pieņemtajā Moldovas neatkarības deklarācijā. Pašlaik vēl ir pārargri spriest, vai tiesas lēmums ietekmēs Moldovas sadarbību ar Rumāniju un Eiropa Savienību no vienas puses un Krieviju no otras puses, jo tālākie lēmumi par valsts valodas izmaiņām būs atkarīgi no Moldovas parlamenta.
http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=41815&tx_ttnews%5BbackPid%5D=7&cHash=2a315a27abc5f52ff1755e627c4e02f6#.UtTiOvRdWbi
- Somijas starptautisko attiecību institūta (Finnish Institute of International Affairs) izdotā publikācijā pētnieces Kristi Raik un Tanja Tamminen analizē atšķirīgas pieejas integrācijai ES, tai skaitā Eiropas Kaimiņattiecību politiku un Austrumu partnerības politikas kontekstā.
http://www.fiia.fi/en/publication/392/multi-speed_europe/
- Tatia Dolize analizē notikumus Ukrainā, un to kā Eiropas Savienība var rīkoties, lai normalizēt situāciju. Apskatītie risinājumu ietver aktīvāku Austrumu partnerības politiku un noteiktu iniciatīvu virzīšanu, piemēram, atvieglojot vīzu izsniegšanu Ukrainas un citām Austrumu partnerības valstu sabiedrībām, plašāku atbalstu kulturālai un sociālai integrācijai, kā arī atbalstu studentiem.
<http://eastbook.eu/en/2014/01/material-en/news-en/eastern-partnership-what-can-europe-do-what-should-europe-do/>

- Intevija ar Kārnegī (Carnegie) centra pētnieci Liliju Ševcovu (*Лилия Шевцова*) par norisēm Ukrainā un to, kā tās var atsaukties uz procesiem postpadomju telpā. Intervijā arī apskatīta ES, ASV un Krievijas loma.
http://ej.uz/Carnegie_Ukraine
- Kārnegī (Carnegie) centra direktora Dmitrija Treņina (*Дмитрий Тренин*) analīze par Eiropas Savienības un Krievijas attiecībām. Pašreizējās tendences liecina, ka ES un Krievija sāk attālināties viena no otras, kas rada nepieciešamību abām pusēm meklēt jaunu pieeju attiecību veidošanā.
http://ej.uz/Carnegie_EU_RU
- Eiropas Ārējo attiecību padome (*European Council on Foreign Relations*) ir publicējusi gadskārtējo Eiropas ārpolitikas izvērtējumu. Pētījumā analizēti 66 Eiropas ārpolitikas aspekti sešās galvenajās ārpolitikas jomās, tai skaitā izvērtējot arī Eiropas Savienības dalībvalstu aktivitāti noteiktu iniciatīvu virzīšanā.
http://www.ecfr.eu/publications/summary/european_foreign_policy_scorecard_2014
- Aleksandra Motila (*Alexander J. Motyl*) rakstā „Janukovičam jāaiziet” žurnāla „Foreign Affairs” elektroniskajā versijā analizē Ukrainas pēdējo gadu attiecības ar Eiropas Savienību, Krieviju un Ukrainas prezidenta pagrieziena „prom no Eiropas” Krievijas spiediena rezultātā. Autors uzsver Ukrainas nozīmi reģiona stabilitātes kontekstā.
<http://www.foreignaffairs.com/articles/140491/alexander-j-motyl/yanukovych-must-go>
- Pols Goubls (*Paul Goble*) rakstā „Maskava īsteno Gruzijas scenāriju pret Ukrainu”, atsaucoties uz Krievijas politologa A. Ilarionova viedokli, sniedz faktus, kas atspēko Maskavas propagandu par Ukrainas sašķelšanos, pret proeiropeiskiem un prorietumnieciskiem centieniem Ukrainā.
<http://windowoneurasia2.blogspot.com/2013/12/window-on-eurasia-moscow-pursuing.html?spref=tw>
- Rumānijas politologa Staņislava Sekrieru (*Stanislav Secrieru*) raksts Eiropas Ārējo attiecību padomes (European Council on Foreign Relations; ECFR) interneta mājas lapā par izaicinājumiem Moldovas eiropas integrācijas procesā. Autors analizē Moldovas sociāli ekonomisko un iekšpolitisko situāciju, tostarp ārējos riskus 2014. gadā, kad Moldovai iecerēts parakstīt Asociācijas līgumu ar ES. Par vienu no galvenajiem ārējiem riskiem Moldovas eiropas integrācijas procesam tiek uzskatīta Krievija, un rakstā izklāstītas vairākas Krievijas ietekmes sviras (Piedņestras, Gagauzijas jautājumi u.c.), kas varētu tikt izmantotas pret Moldovas eiropas integrāciju. Citi riski saistīti ar situācijas turpmāko attīstību Ukrainā un Rumānijā. Autors piemin arī to, kādos virzienos ES varētu dot savu ieguldījumu Moldovas eiropas integrācijas stiprināšanā.
http://ecfr.eu/page/-/ECFR93_MOLDOVA_MEMO_AW.pdf